

วัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในระบบประชาธิปไตย
อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

Political culture of the people in a democratic
System with the King as Head of State.

สมศักดิ์ บัวอ่อน, วัชรมน จันรอง

Somsak Buaon, Watcharamon Chanrong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chaiyaphum College

E-mail buaonsomsak014@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 24 กันยายน 2567

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 4 พฤศจิกายน 2567

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 21 พฤศจิกายน 2567

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข พบว่า ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข คำว่า “ประชาธิปไตย” ซึ่งแปลว่า “ประชาชนเป็นใหญ่” คือ การที่ประชาชนมีอำนาจอธิปไตยหรือมีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ ปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 การปกครองในระบอบประชาธิปไตยสิ่งสำคัญก็คือ “ประชาชน” และ ความสมบูรณ์แบบของระบอบประชาธิปไตยก็คือ การที่ประชาชนสามารถเข้ามามีสิทธิมีเสียงในการปกครอง แต่เนื่องจากความจำกัดหลายๆ ด้าน เช่น การมีจำนวนประชากรมากเกินไปจะเข้ามาดำเนินกิจกรรมทางการเมืองได้โดยตรง ดังนั้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจึงถือเป็นบทบาทสำคัญ โดยเฉพาะการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย

วัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยสรุปมีอยู่ 3 ประการ คือ 1) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบ คือ ประชาชนคิดว่าการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองเป็นเรื่องที่ไม่มีประโยชน์ และประชาชนคิดว่าการเมืองไทยมีแต่ความวุ่นวาย การติดตามข่าวสารเป็นการเสียเวลา 2) วัฒนธรรมทางการเมืองด้านแบบไพร่ฟ้า คือ ประชาชนมีสิทธิในทางการเมืองแต่ไม่ยอมเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง และประชาชนมีสิทธิในทางการเมืองแต่ตัวเองเพียงลำพังไม่สามารถเปลี่ยนแปลงการเมืองได้ เชื้อพังกฎหมายถึงแม้รู้สีกว่ากฎหมายนั้นไม่เป็นธรรม 3) วัฒนธรรม

ทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม คือ ประชาชนมีส่วนร่วมในระบบการเมืองของไทย เสียงของตนเองนั้นมีความสำคัญทางการเมือง คิดว่าตนเองมีความสามารถเข้าไปตรวจสอบนักการเมืองได้

คำสำคัญ : วัฒนธรรมทางการเมือง, ประชาชน, ระบอบประชาธิปไตย

ABSTRACT

This article aims to study the political culture of people in a democratic regime with the King as Head of State. It was found that: Thailand has a democratic government with the King as Head of State. The word “democracy” which means “the people are supreme” is the fact that the people have sovereignty or have the highest power to govern the country. Currently, the Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2017, in democratic governance, the important thing is "the people" and the perfection of democracy is That the people can come in and have a voice in governance However, due to many limitations, such as having too large a population to directly participate in political activities. Therefore, political participation of citizens is considered an important role, especially in democratic elections.

The political culture of the people in a democratic regime with the King as Head of State can be summarized in 3 aspects: 1) a narrow political culture means that people think that expressing political opinions is useless. And people think that Thai politics is full of chaos Following the news is a waste of time. 2) Prai Fa political culture, meaning people have political rights but do not want to get involved in politics. And people have political rights, but they alone cannot change politics. Obey the law even if you feel the law is unfair. 3) Participatory political culture: people participate in the Thai political system. Your own voice is important in politics. They think they have the ability to investigate politicians.

Keywords: Political Culture, Population, Democracy

บทนำ

ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศหรืออำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข คำว่า “ประชาธิปไตย” ซึ่งแปลว่า “ประชาชนเป็นใหญ่” คือ การที่ประชาชนมีอำนาจอธิปไตยหรือมีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ ในการปกครองบริหารประเทศโดยผ่านกระบวนการ

เลือกตั้งเพื่อเลือกตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่แทนตนให้ทำการปกครองในช่วงระยะเวลาหนึ่งตามกติกาที่กำหนดไว้ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับที่ 20 ซึ่งจัดร่างโดยคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ในระหว่าง พ.ศ. 2557-2560 ภายหลังการรัฐประหารในประเทศโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ.2557 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ 2 ที่ผ่านการออกเสียงประชามติ ต่อจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 โดยได้รับเสียงเห็นชอบท่วมท้นถึง 16.8 ล้านเสียง ต่อเสียงคัดค้าน 10.5 ล้านเสียง (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560 : 8)

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยสิ่งสำคัญก็คือ “ประชาชน” และ ความสมบูรณ์แบบของระบอบประชาธิปไตยก็คือ การที่ประชาชนสามารถเข้ามามีสิทธิมีเสียงในการปกครอง แต่เนื่องจากความจำกัดหลายๆ ด้าน เช่น การมีจำนวนประชากรมากเกินไปจนจะเข้ามาดำเนินกิจกรรมทางการเมืองได้โดยตรง จึงทำให้ประชาธิปไตยโดยอาศัยตัวแทนเข้ามามีส่วนร่วม ประชาชนจึงเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการเลือกตัวแทน ทั้งฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร ดังนั้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจึงถือเป็นบทบาทสำคัญ โดยเฉพาะการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญ ที่ให้ได้มาซึ่งตัวแทนการเลือกตั้งที่เสรีและยุติธรรม จะเพิ่มโอกาสการถ่ายโอนอำนาจการปกครองอย่างสันติเพราะจะเป็นหลักประกัน ประการหนึ่งที่ช่วยให้ผู้ที่พ่ายแพ้การเลือกตั้ง ยอมรับผลของการเลือกตั้ง และยอมถ่ายโอนอำนาจไปสู่รัฐบาลใหม่อย่างราบรื่นการเลือกตั้งที่เสรีและ ยุติธรรมจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถ กำหนดรูปแบบของรัฐบาลและทิศทางนโยบายในอนาคตของรัฐบาล การยึดถือเสียงข้างมากเป็น เกณฑ์ในการเลือกตั้ง เป็นวิธีการในการจัดตั้งรัฐบาล และเป็นหลักในการตัดสินใจประเด็นสาธารณะต่าง ๆ แต่ไม่ใช่เป็นเหตุผลของการกีดกันเสียงข้างน้อย ไม่ว่าจะเป็นเพราะชาติพันธุ์ ความเชื่อทางศาสนา ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ระดับ รายได้รัฐบาลหรือเสียงส่วนใหญ่ที่มาจากการเลือกตั้งหรือการแต่งตั้งก็ตามไม่สามารถลิดรอนสิทธิดังกล่าวข้างต้นได้ (จิรพันธุ์ วิสูตรศักดิ์, 2547 : 1)

วัฒนธรรมทางการเมืองนั้นเป็นแบบแผนของทัศนคติและความเชื่อของบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองหรือต่อส่วนต่าง ๆ ที่เป็นระบอบย่อยของระบบการเมือง และต่อการแสดงบทบาททางการเมืองของบุคคล วัฒนธรรมทางการเมืองจึงเป็นปัจจัยเงื่อนไขที่กำหนดบทบาทและพฤติกรรมทางการเมืองของสมาชิกในแต่ละสังคมและเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ลักษณะและรูปแบบของระบอบการเมืองการปกครองในแต่ละสังคมแตกต่างกันอีกด้วย ฉะนั้นการที่เราจะเข้าใจในความเป็นประชาธิปไตยของไทยหรือของประเทศใดประเทศหนึ่งหรือของสังคมใดสังคมหนึ่งมิใช่เพียงเพราะการศึกษาสถาบันทางการเมืองหรือพฤติกรรมทางการเมืองของประเทศหรือสังคมนั้นๆ เท่านั้น เพราะการสร้างประชาธิปไตยต้องคำนึงถึงปัจจัยด้านวัฒนธรรมทางการเมืองซึ่งมีส่วนสำคัญที่จะทำให้ประชาธิปไตยในประเทศนั้นประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลว วัฒนธรรมจึงหมายถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองรวมทั้งแนวความคิด แนวปฏิบัติ หรือเทคนิควิธีดั้งเดิมที่ใช้ร่วมกันโดยกลุ่มคนพวกเดียวกัน ฉะนั้นวัฒนธรรมทางการเมืองจึงหมายถึงแบบแผนของทัศนคติและความเชื่อของบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองของกลุ่มสมาชิกของระบบการเมืองหนึ่งโดยวัฒนธรรมทางการเมืองในแต่ละชุมชนก็จะเป็นตัวของตัวเองซึ่งถูก

กำหนดขึ้นหรือได้รับอิทธิพลจากสภาวะแวดล้อม เช่น ประวัติศาสตร์ขนบธรรมเนียมประเพณี (อภิญาพรรณศรี, 2561 : 118)

วัฒนธรรมทางการเมืองที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน จึงทำให้ประชาชนสนใจในการการเคลื่อนไหวทางการเมือง ส่งผลให้วัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนมีความความกระตือรือร้น ผู้เขียนจึงสนใจศึกษาเรื่องวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เพื่อจะนำไปสู่วัฒนธรรมทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขอันดีงาม ต่อไป

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมือง

พฤติกรรมทางการเมือง เป็นกระบวนการกระทำในรูปแบบหรือความคิดให้มีการทำงาน เพื่อมุ่งไปสู่วัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างแบบมีหลักการ หลักปกครองจึงมีองค์ประกอบเกี่ยวเนื่องในหลายประเด็น คือ การวางแผนในการทำงาน ในเรื่องของโครงสร้าง มีแผนปฏิบัติงานเป็นขั้นตอนเพื่อความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ คำว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำ หรือการที่แสดงออกทางร่างกายหรือกล้ามเนื้อ ความคิด และความรู้สึกเพื่อตอบสนองสิ่งที่เห็น พฤติกรรมจัดเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่อินทรีย์เป็นผู้กระทำ ทั้งที่แสดงออกมาให้เห็น รวมทั้งที่ซ่อนเร้นไว้ในของร่างกาย และพฤติกรรมนั้นบุคคลอื่นสามารถสังเกตเห็นได้ เช่น การนอน การเคลื่อนไหว อิริยาบถและกิริยาท่าทางต่าง ๆ จัดเป็นพฤติกรรมภายนอก ส่วนการกระทำภายในบุคคล ซึ่งผู้อื่นไม่สามารถรับรู้หรือสังเกตได้ หรือสามารถสังเกตได้โดยตรง แต่ใช้เครื่องมือวัดได้ เช่น เราสามารถวัดความดันเลือด การเปิดของม่านตา คลื่นสมอง แรงต้านทานไฟฟ้าของผิวหนัง เป็นต้น เหล่านี้จัดเป็นพฤติกรรมภายใน พฤติกรรม เป็นการแสดงออกซึ่งปฏิกิริยาอาการ หรือ การกระทำของมนุษย์ (และสัตว์ด้วย) พฤติกรรมแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. พฤติกรรมภายนอก (Overt Behavior) ได้แก่ พฤติกรรมที่ผู้อื่นสามารถสังเกต ได้โดยตรงจากประสาททั้ง 5 (หู ตา จมูก ปาก และผิวหนัง) พฤติกรรมภายนอก แยกได้เป็น

1.1) พฤติกรรมที่สังเกตได้โดยตรงไม่ต้องใช้เครื่องมือช่วย (บางท่านเรียกว่า พฤติกรรมโมลาร์ : Molar behavior) เช่น หัวเราะ ร้องไห้ อ้าปาก กระโดด

1.2) พฤติกรรมที่สังเกตได้โดยตรง โดยใช้เครื่องมือช่วย เรียกพฤติกรรมประเภทนี้ว่า พฤติกรรมโมเลกุล (Molecular behavior) เช่น การเดินของหัวใจ, ความดันของโลหิต, ความต้านทานกระแสไฟฟ้าที่ผิวหนัง

2. พฤติกรรมภายใน (Covert Behavior) ได้แก่ พฤติกรรมที่เกิดขึ้นภายในตัวของบุคคล จะโดยรู้สึกตัว หรือไม่รู้สึกตัวก็ตาม ปกติผู้อื่นจะไม่สามารถสังเกตพฤติกรรมประเภทนี้ได้โดยตรง ถ้าไม่บอก ไม่แสดงออกมาให้เป็นสิ่งที่สังเกต พฤติกรรมภายในจึงเป็นเรื่องของประสบการณ์ส่วนบุคคล (Private Experience) คนเท่านั้นรู้ ตัวอย่างเช่น ความคิด ความจำ จินตนาการ ความฝัน และพฤติกรรมความรู้สึกต่างๆ เช่น กลัว เสียใจ หิว เจ็บ เพลีย ฯลฯ

2.1) พฤติกรรมภายในที่เกิดขึ้นโดยรู้สึกตัว เช่น หิว เหนื่อย ตื่นเต้น ชื่นชม พฤติกรรมเหล่านี้เจ้าของพฤติกรรมรู้สึกตัวว่ามันเกิด แต่เจ้าของพฤติกรรมอาจจะควบคุม หรือเก็บความรู้สึกต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ ไม่แสดงออกซึ่งกิริยาอาการหรือสัญญาณใดๆ

2.2) พฤติกรรมภายในที่เกิดขึ้นโดยไม่รู้ตัว พฤติกรรมบางอย่างเกิดขึ้นภายใน โดยบางครั้งบุคคลไม่รู้รู้สึกตัว แต่มีผลต่อพฤติกรรมภายนอกของบุคคลผู้นั้น เช่น ความขลาด หวาดกลัว ความคิด ความคาดหวัง ความปรารถนา ความสุขใจ (พจนานุกรมพจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ 2556, 2556 : 91)

พฤติกรรมมีความหมายแตกต่างกันไปบ้าง แต่โดยความหมายแล้วมีความสอดคล้องกันคือ พฤติกรรมบางอย่างเราสามารถรับรู้ได้ด้วยอวัยวะรับความรู้สึก (Sense Organ) เช่นเวลาเรายืน นั่ง พุดคุย ดีใจ เสียใจ หรือโกรธ แต่พฤติกรรมบางอย่างเราสังเกตเห็นไม่ได้ อาจรู้ได้โดยมีเครื่องมือวัดพฤติกรรม เช่น เครื่องมือจับเท็จ เราอาจแบ่งพฤติกรรมเป็น 2 แบบ คือ

แบบที่ 1 Special Pattern เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการทำงานของร่างกายหลายๆ ส่วนร่วมกัน เช่น การเคลื่อนไหวของนิ้วหัวแม่มือและนิ้วชี้ เวลาถือของเล็กๆ

แบบที่ 2 Temporal Pattern เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการทำงานของร่างกายต่อเนื่องกัน เวลาที่เรายื่นมือไปหยิบวัตถุ เราต้องใช้สายตามองดูวัตถุพร้อมกับยื่นมือไปหยิบวัตถุนั้น (คันสนีย์ ตันติวิท, 2550 : 81-88)

สรุปได้ว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำหรือการที่แสดงออกทางร่างกายหรือกล้ามเนื้อ ความคิด และความรู้สึกเพื่อตอบสนองสิ่งที่เห็น พฤติกรรมจัดเป็นกิจกรรมต่างๆ ที่อินทรีย์เป็นผู้กระทำ ทั้งที่แสดงออกมาให้เห็น รวมทั้งที่ซ่อนเร้นไว้ในของร่างกาย และพฤติกรรมนั้นบุคคลอื่นสามารถสังเกตเห็นได้ พฤติกรรมเป็นการแสดงออกมาจากร่างกายและจิตใจและโดยรวมของสิ่งมีชีวิตต่างๆ ทั้งเป็นการแสดงออกมาให้เห็น แต่พฤติกรรมบางอย่างเราสังเกตเห็นไม่ได้ อาจรู้ได้โดยมีเครื่องมือวัดพฤติกรรม เช่น เครื่องมือจับเท็จ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมือง

วัฒนธรรมทางการเมืองนั้นเป็นแบบแผนของทัศนคติและความเชื่อของบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองหรือต่อส่วนต่างๆ ที่เป็นระบบย่อยของระบบการเมือง และต่อการแสดงบทบาททางการเมืองของบุคคล วัฒนธรรมทางการเมืองจึงเป็นปัจจัยเงื่อนไขที่กำหนดบทบาทและพฤติกรรมทางการเมืองของสมาชิกในแต่ละสังคมและเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ลักษณะและรูปแบบของระบอบการเมืองการปกครองในแต่ละสังคมแตกต่างกันอีกด้วย เพราะการสร้างประชาธิปไตยต้องคำนึงถึงปัจจัยด้านวัฒนธรรมทางการเมืองซึ่งมีส่วนสำคัญที่จะทำให้ประชาธิปไตยในประเทศนั้นประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลว วัฒนธรรมจึงหมายถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการกลมเกลียวทางการเมืองรวมทั้งแนวความคิด แนวปฏิบัติ หรือเทคนิควิธีดั้งเดิมที่ใช้ร่วมกันโดยกลุ่มคนพวกเดียวกัน ฉะนั้นวัฒนธรรมทางการเมืองจึงหมายถึงแบบแผนของทัศนคติและความเชื่อของบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองของกลุ่มสมาชิกของระบบการเมืองหนึ่งโดยวัฒนธรรมทางการเมืองในแต่ละชุมชนก็จะเป็นตัวของตัวเองซึ่งถูก

กำหนดขึ้นหรือได้รับอิทธิพลจากสภาวะแวดล้อม เช่น ประวัติศาสตร์ และศาสนาโดยผ่านกระบวนการขัดเกลาทางการเมือง (political socialization) โดยสถาบันต่างๆ เช่น ครอบครัว เพื่อน โรงเรียน กลุ่มสังคม และสื่อมวลชนเพื่อที่จะถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองจากรุ่นหนึ่งไปสู่รุ่นหนึ่งอย่างต่อเนื่องและมีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมต่างๆ อยู่เสมอ (อภิญา พรณศรี, 2561 : 118)

วัฒนธรรม คือแบบแผนของการดำเนินชีวิตในสังคม ได้แก่ ทศนคติ ค่านิยม และรูปแบบการดำเนินชีวิต วัฒนธรรมจึงหมายถึงรวมทั้งสิ่งที่เป็นามธรรม เช่น ความคิด ความเชื่อ เป็นต้น และสิ่งที่เป็รูปธรรม เช่น การแต่งกาย เป็นต้น วัฒนธรรมของสังคมหนึ่งๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับแบบแผนของวิถีชีวิตของสมาชิกในสังคมนั้นๆ ที่มีการสืบทอดรับช่วงต่อๆ กันมาจากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นต่อๆ มา วัฒนธรรมจึงเป็สิ่งที่แสดงออกถึงควมมีเอกลักษณ์ของสังคมที่ช่วยยึดโยงและสร้างสรรค์ความเป็นเอกภาพให้เกิดขึ้นในสังคมนั้น รวมทั้งเป็กลไกที่ช่วยรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความสมานฉันท์ทางสังคมอีกด้วย ดังนั้น วัฒนธรรมทางการเมืองจึงเป็ส่วนหนึ่งของระบบวัฒนธรรมทั้งหมดในสังคมโดยสาระพื้นฐานแล้ว วัฒนธรรมทางการเมือง ก็คือแบบแผนของการดำเนินชีวิตทางการเมืองของสมาชิกในสังคม วัฒนธรรมทางการเมืองในแต่ละสังคมจึงแตกต่างกันไปตามทศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม และจารีตประเพณีทางการเมืองของแต่ละสังคม วัฒนธรรมทางการเมืองจึงเป็ปัจจัยเงื่อนไขที่กำหนดบทบาทและพฤติกรรมทางการเมืองของสมาชิกในแต่ละสังคมและเป็ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ลักษณะและรูปแบบของระบอบการเมืองการปกครองในแต่ละสังคมแตกต่างกันอีกด้วย (กมล สมวิเชียร, 2514 : 42)

ประเภทของวัฒนธรรมทางการเมืองนี้ได้มีนักวิชาการทางรัฐศาสตร์หลายท่านได้กล่าวอธิบายถึงประเภทของวัฒนธรรมทางการเมืองที่เป็ตัวแบบเชิงอุดมคติ และประเภทของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบผสมผสานไว้โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. ประเภทของวัฒนธรรมทางการเมืองที่เป็ตัวแบบเชิงอุดมคติ ประเภทของวัฒนธรรมทางการเมืองที่เป็ตัวแบบเชิงอุดมคติซึ่งกาเบรียล เอ อัลมอนต์ และชิตนีย์ เวอร์บาได้จำแนกประเภทของวัฒนธรรมทางการเมืองที่เป็ตัวแบบเชิงอุดมคติ (ideal type) โดยใช้ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำนึกทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็ตัวชี้วัด ดังนี้

- 1.1) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมก้ำจวดงแคบ (Parochial Political Culture) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมก้ำจวดงแคบ (ค้บแคบ) เป็ลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองที่ปรากฏในสังคมแบบล้าหลังหรือสังคมที่ยึดถือจารีตประเพณี เช่นสังคมชนเผ่าในแอฟริกาหรือชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ในประเทศไทย สังคมแบบนี้ไม่มีการแบ่งแยกบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจนว่าอะไรคือบทบาททางการเมือง บทบาททางเศรษฐกิจ บทบาททางสังคม และบทบาททางจารีตประเพณี หัวหน้าเผ่าทำหน้าที่ในฐานะผู้ปกครอง ผู้มีอำนาจ และบทบาททุกด้าน ส่วนชนเผ่าในฐานะผู้ถูกปกครองก็จะมีควมรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก และการประเมินค่าทางการเมืองแต่อย่างใด ความสำนึกทางการเมืองมีอยู่ในระดับต่ำมาก และไม่สนใจมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่อย่างใด

1.2) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า (Subject Political Culture) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าเป็นลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองที่ปรากฏในสังคมที่มีการแบ่งแยกอำนาจหน้าที่ บทบาททางการเมืองไว้อย่างชัดเจน สมาชิกของสังคมมีความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก และการประเมินค่าทางการเมือง แต่ไม่สนใจที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยจะทำหน้าที่ให้ความเคารพ เชื่อฟัง และยอมรับอำนาจของรัฐบาลและสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ แต่จะไม่ทำหน้าที่เรียกร้องหรือกดดันต่อรัฐบาล แต่ประการใด วัฒนธรรมทางการเมืองแบบนี้จึงเกิดขึ้นในสังคมที่มีการพัฒนาขึ้นแต่ไม่มากนัก (สังคมกำลังพัฒนา) เช่น วัฒนธรรมทางการเมืองของไทยสมัยโบราณ หรือสังคมแบบชวา เป็นต้น

1.3) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม (Participative Political Culture) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมเป็นลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองที่มักปรากฏในสังคมที่มีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ในระดับสูงทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง สังคมเหล่านี้ได้แก่สังคมแบบอุตสาหกรรมทั้งหลาย เป็นต้น ประชาชนในฐานะเป็นสมาชิกของสังคมจะมีความผูกพันกับการเมืองอยู่ในระดับสูงโดยถือว่าการแสดงออกหรือการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นเป็นสิทธิหน้าที่ของตนและเป็นความรับผิดชอบ ในฐานะที่เป็นพลเมือง (citizenship) ที่มีความสำนึกทางการเมือง (political consciousness) ได้แก่สังคมทางการเมืองที่มีระดับของการพัฒนาทางการเมืองสูง เช่น ญี่ปุ่น อังกฤษ เยอรมนี ฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

2. ประเภทของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบผสมผสาน การจำแนกประเภทของวัฒนธรรมทางการเมืองดังกล่าวข้างต้นนั้นเป็นการจำแนกในทางทฤษฎี แต่ในทางที่เป็นจริงอาจพิจารณาได้ว่าในแต่ละสังคมอาจมีความหลากหลายในลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบผสมผสานซึ่งกาเบรียล เอ อัลมอนต์ และชิตนีย์ เวอร์บาได้จำแนกประเภทของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบผสมผสานไว้ 3 แบบ ดังนี้

2.1) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมจำกัดวงแคบผสมผสานกับแบบไพร่ฟ้า (Parochial & Subject Political Culture) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมจำกัดวงแคบ (คับแคบ) ผสมผสานกับแบบไพร่ฟ้าเป็นลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองที่มักปรากฏในสังคมที่มีลักษณะผสมผสานระหว่างแบบล้าหลังกับแบบสมัยใหม่ (modernization) สังคมจึงมีความทันสมัยกว่าเดิมในส่วนหนึ่งของเมืองหลวง มีการรวมศูนย์อำนาจของรัฐบาลกลางและมีการจัดระเบียบทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ในทางที่เป็นจริงการที่มีลักษณะผสมผสานกันระหว่างแบบดั้งเดิมจารีตประเพณีกับแบบทันสมัยส่งผลให้ประชาชนในสังคมนั้น ๆ มีแบบที่ผสมผสานกันตามไปด้วย วัฒนธรรมทางการเมืองของคนในสังคมนั้น ๆ จึงมีทั้งแบบดั้งเดิมจำกัดวงแคบและแบบไพร่ฟ้า ตัวอย่างของกรณี อาจอนุมานได้ในกรณีของสังคมการเมืองไทยในช่วงสมัยสุโขทัยและอยุธยาจนถึงช่วงของการปฏิรูปการปกครองในสมัยรัชกาลที่ 5 พ.ศ. 2435 เป็นต้น (โดยเฉพาะกรณีของไทยและทาสของไทย)

2.2) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าผสมผสานกับแบบมีส่วนร่วม (Subjective & Participative Political Culture) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าผสมผสานกับแบบมีส่วนร่วมเป็นลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองที่มีปรากฏในสังคมที่มีลักษณะผสมผสานระหว่างแบบสมัยใหม่กับแบบมุ่งเน้นการพัฒนา (development) กล่าวคือผลจากการเปลี่ยนแปลงสังคมให้มีความทันสมัยได้

ส่งผลให้กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ถูกชักนำให้มีการเปลี่ยนแปลงไปสู่การพัฒนาในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการมุ่งเน้นการเร่งรัดการพัฒนาทางเศรษฐกิจโดยการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นแนวทางหลัก เช่นกรณีตัวอย่างนี้อาจอนุมานได้ในกรณีของสังคมการเมืองไทยหลังจากมีการปฏิรูปการปกครองในปี พ.ศ. 2435 (การปฏิรูปการเมืองการปกครองสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นช่วงที่วัฒนธรรมจากตะวันตกเริ่มเข้ามามีอิทธิพลในประเทศไทย) การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 (การเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขภายใต้รัฐธรรมนูญ) เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 (วันมหาวิปโยคเป็นเหตุการณ์การปราบปรามผู้ประท้วงบริเวณพระบรมมหาราชวังและถนนราชดำเนินอย่างรุนแรง) และเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ. 2535 (เหตุการณ์พฤษภาทมิฬเป็นเหตุการณ์ที่ประชาชนเคลื่อนไหวประท้วงรัฐบาลครั้งสำคัญครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์การเมืองไทย และเป็นการต่อต้านการสืบทอดอำนาจของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ หรือ รสช. โดยมีหัวหน้าคณะคือพลเอกสุจินดา คราประยูรในวาทกรรมที่ว่าเสียสละเพื่อชาติ) จวบจนกระทั่งในปีพุทธศักราช 2546 ซึ่งทำให้ประชาชนมีความแตกต่างทางการเมืองเป็นสองประเภท คือพวกที่มีความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และสามารถประเมินค่าทางการเมืองมีความสำคัญทางการเมืองสูงกระตือรือร้นที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ ส่วนอีกพวกหนึ่งมีลักษณะตรงกันข้าม คือยอมรับในอำนาจและเชื่อฟังรัฐบาล ไม่สนใจการเมือง และเฉื่อยชาที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง พวกหลังนี้มีจำนวนมากว่าพวกแรก วัฒนธรรมทางการเมืองแบบนี้มักปรากฏให้เห็นในประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายซึ่งมักมีการพัฒนาทางการเมืองที่สลับฉากไปมาระหว่างระบอบอำนาจนิยมหรือเผด็จการทางทหารกับระบอบประชาธิปไตย วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าผสมผสานกับแบบมีส่วนร่วมนี้ส่งผลให้ระบบการเมืองต้องเผชิญกับปัญหาของความไม่มีเสถียรภาพทางการเมืองอยู่เสมอ ๆ และประเทศที่ประชาชนส่วนใหญ่มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าผสมผสานกับแบบมีส่วนร่วมก็คือประเทศไทย ประเทศเมียนมา และบรรดาประเทศอาเซียน (เป็นการรวมตัวกันของ 10 ประเทศในทวีปเอเชียตะวันออกเฉียง) เป็นต้น

2.3) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมจำกัดวงแคบผสมผสานกับแบบมีส่วนร่วม (Parochial & Participant Political Culture) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมจำกัดวงแคบผสมผสานกับแบบมีส่วนร่วมเป็นลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองที่ปรากฏในสังคมที่มีลักษณะผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมจากสิ่งที่ยึดถือจารีตประเพณีท้องถิ่นกับวัฒนธรรมการเมืองแบบสมัยใหม่ที่เน้นการมีส่วนร่วม ดังนั้นสังคมจึงต้องเผชิญกับความขัดแย้งที่ปรากฏในรูปของวัฒนธรรมเรื่องของวิถีชีวิตความเป็นอยู่สิ่งที่เป็นอยู่ (มีอยู่) กับสิ่งที่แพร่เข้ามาใหม่ในทุกเรื่องของชีวิตไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการเมือง เรื่องของวัฒนธรรม และเรื่องของผลประโยชน์ เป็นต้น สมาชิกในสังคมส่วนใหญ่โดยปกติแล้วมักไม่สนใจการเมืองและไม่ต้องการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ประการใดหรือบางกรณีอาจจะให้การสนับสนุนทางการเมืองโดยปริยายแต่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเข้มข้นในทุกรูปแบบเพื่อต้องการรักษาไว้ซึ่งจารีตประเพณีดั้งเดิมของกลุ่มตนหรือท้องถิ่นเป็นหลัก กรณีตัวอย่างได้แก่กรณีกลุ่มประท้วง

การสร้างเขื่อนปากมูล กลุ่มคัดค้านการสร้างโรงไฟฟ้าบนอกหินกรูด และกลุ่มต่อต้านกรณีการวางท่อ ก๊าซไทย-มาเลย์ เป็นต้น กาเบรียล เอ อัลมอนต์ และชิตินีย์ เวอร์บาได้เสนอสาระเนื้อหาของวัฒนธรรมทางการเมืองในตัวแบบผสมผสานได้สะท้อนให้เห็นว่าพัฒนาการทางการเมืองและพัฒนาการทางสังคมที่เกิดขึ้นมิได้ส่งผลให้วัฒนธรรมทางการเมืองที่เป็นจริงในแต่ละสังคมในช่วงคริสต์ทศวรรษ 2,000 เป็นไปในลักษณะหนึ่งลักษณะใดโดยเฉพาะ กล่าวคือไม่ว่าสังคมจะมีระดับการพัฒนาอย่างไรในชั้นสูง ปานกลาง หรือต่ำก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว (developed countries) ประเทศกำลังพัฒนา (developing countries) หรือแม้กระทั่งประเทศด้อยพัฒนา (less developed countries) ประชาชนพลเมืองของประเทศทั้งหลายมักจะมีวัฒนธรรมทางการเมืองในแบบผสมผสานที่คละเคล้ากันไปในทุก ๆ ประเภท ความแตกต่างในแต่ละประเทศเป็นไปในแง่ของความแตกต่างในสัดส่วน (ระดับ/จำนวน) ของแต่ละประเภทวัฒนธรรมทางการเมือง กล่าวคือ

- ประเทศพัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ เป็นต้น ประชาชนพลเมืองส่วนใหญ่น่าจะมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมในระดับสูง แต่มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าในระดับกลางถึงค่อนข้างต่ำ และมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมจำกัดวงแคบในระดับต่ำที่สุด
- ประเทศกำลังพัฒนา เช่น ประเทศไทย มาเลเซีย เป็นต้น ประชาชนพลเมืองส่วนใหญ่น่าจะมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมในระดับกลางถึงค่อนข้างต่ำ แต่มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าในระดับสูง และมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมจำกัดวงแคบในระดับต่ำ
- ประเทศด้อยพัฒนา เช่น ประเทศเมียนมา กัมพูชา เป็นต้น ประชาชนพลเมืองส่วนใหญ่น่าจะมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมในระดับต่ำ มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าในระดับค่อนข้างต่ำถึงระดับกลาง และมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมจำกัดวงแคบในระดับสูง (Gabriel A. Almond and Sidney Verba, 1965 : 23-25)

สรุปได้ว่า ประเภทของวัฒนธรรมทางการเมืองที่เป็นตัวแบบเชิงอุดมคติ (ideal type) มีอยู่ 3 ประการ ได้แก่ ประการที่ 1 วัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมจำกัดวงแคบ (คับแคบ) คือวัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคลที่ไม่รู้และไม่สนใจการเมืองและมองว่าตนไม่ได้รับผลกระทบจากการเมือง ลักษณะของคนกลุ่มนี้จะไม่เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมีจิตสำนึกทางการเมืองต่ำ ดังนั้นประชาชนในวัฒนธรรมการเมืองแบบนี้จึงขาดความรู้ความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของตน ปัจจุบันรูปแบบของวัฒนธรรมแบบดังกล่าวแทบไม่เหลือในสังคมปัจจุบัน ประการที่ 2 วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า คือวัฒนธรรมทางการเมืองที่บุคคลในสังคมสนใจและเข้าใจการเมืองในลักษณะที่ยอมรับในอำนาจของผู้ปกครองดังนั้นจึงไม่สนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง จะเห็นได้ว่าประชาชนที่มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้ามักมีทัศนคติต่อสังคมคือมีความรู้เกี่ยวกับประเทศของตนพอสมควรและมีความสนใจในการเมืองเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของตนเท่านั้น แต่ไม่มีความกระตือรือร้นที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองหรือกิจกรรมทางการเมืองเนื่องจากมองว่าการเมืองเป็นเรื่องของผู้นำผู้ปกครองเท่านั้น ส่วนตนเองมีหน้าที่เพียงปฏิบัติตามคำสั่ง ประการที่ 3 วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม คือวัฒนธรรมทางการเมืองที่บุคคลสนใจการเมืองและตระหนักว่าการเมืองมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของเขาในทุก ๆ ด้านจึงมี

ความกระตือรือร้นที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองในทุก ๆ ทางเนื่องจากประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของประเทศโดยทั่วไปไม่ว่าจะเป็นเรื่องประเทศ ผู้นำ นโยบาย และบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองเป็นอย่างดี ดังนั้นคนกลุ่มนี้จึงให้ความสำคัญและให้ความสนใจในเรื่องปัญหาทางการเมืองที่จะส่งผลกระทบต่อประชาชน การตัดสินใจของผู้มีอำนาจ และการดำเนินนโยบายของรัฐบาล พร้อมทั้งมีจิตสำนึกว่าตน (พลเมือง) สามารถที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้ อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่าในสภาพความเป็นจริงไม่มีประเทศใดที่มีวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นรูปแบบเฉพาะเนื่องจากความแตกต่างที่หลากหลายของประชาชนในประเทศนั้น ๆ ดังนั้นวัฒนธรรมทางการเมืองที่ปรากฏออกมาในรูปพฤติกรรมของพลเมืองจึงมีลักษณะผสมผสานกันระหว่างวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม แบบไพร่ฟ้า และแบบมีส่วนร่วม เช่น วัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมจำกัดวงแคบผสมผสานกับแบบไพร่ฟ้า วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าผสมผสานกับแบบมีส่วนร่วม และวัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมจำกัดวงแคบผสมผสานกับแบบมีส่วนร่วม แต่ในสังคมปัจจุบันมักให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมมากที่สุด

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

คำว่า “ประชาธิปไตย” มาจากคำว่า “ประชา” และ “อธิปไตย” เมื่อรวมกันแล้วหมายถึงอำนาจของประชาชน เป็นอำนาจของคนหมู่มาก ดังคำกล่าวของประธานาธิบดี สหรัฐอเมริกาอับราฮัม ลินคอล์นที่ว่า การปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน คำว่าประชาธิปไตยเกิดขึ้นครั้งแรกในสมัยกรีกแต่ประชาธิปไตยในสมัยกรีกมีลักษณะที่แตกต่างจากประชาธิปไตยในสมัยปัจจุบัน คำว่าประชาธิปไตยมาจากคำว่า Democracy ซึ่ง Demos มาจากคำว่า People หรือประชาชน และคำว่า Kratein มาจากคำว่า to rule หรือปกครอง ดังนั้นถ้าแปลตามรูปศัพท์แล้ว Democracy หรือประชาธิปไตย แปลว่า การปกครองโดยประชาชน (Rule by People) หรือเรียกอีกประการหนึ่งได้ว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน การปกครองที่เป็นประชาธิปไตยคือรูปแบบการปกครองที่ยึดอำนาจอธิปไตยของปวงชน ไม่ว่าจะเป็นระบอบประชาธิปไตยรูปแบบประธานาธิบดี (Presidential Democracy) หรือระบอบประชาธิปไตยรูปแบบรัฐสภา (Parliamentary Democracy) ถ้าอำนาจสูงสุดในการกำหนดการปกครองอยู่ที่ประชาชนแล้วก็เป็น การปกครองแบบประชาธิปไตยทั้งสิ้น จรูญ สุภาพ ได้ให้ความหมายของประชาธิปไตยไว้ว่าประชาธิปไตยหมายถึงการปกครองโดยหมู่ชนหรือประชาชน ประชาธิปไตยอาจแยกออกได้เป็น 2 คำ คือ “ประชา” หมายถึงประชาชน และ “อำนาจอธิปไตย” หมายถึงอำนาจสูงสุดของแผ่นดิน เมื่อรวมกันจึงหมายถึง “การปกครองที่อำนาจสูงสุดเป็นของประชาชนหรือมาจากประชาชน” ประชาธิปไตยจึงมีความหมายทั้งในรูปแบบและหลักการในการปกครองตลอดถึงการดำรงชีวิตร่วมกันของมนุษย์ ในแง่ของการปกครองมุ่งถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายอันเกี่ยวกับประโยชน์ส่วนตนและส่วนรวม ในแง่ของการดำรงชีวิตหมายถึงการยอมรับเสรีภาพ ความสำคัญ และประโยชน์ซึ่งกันและกันโดยมีเหตุผลเป็น

เครื่องนำทางเพื่อความผาสุกร่วมกัน และประชาธิปไตยมีทั้งความหมายอย่างแคบและอย่างกว้าง ความหมายอย่างแคบ หมายถึงประชาชนมีอำนาจปกครองตนเอง ความหมายอย่างกว้าง หมายถึงวิถีชีวิตอีกแบบหนึ่งซึ่งมีแบบแผนแห่งพฤติกรรมในทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (จรรยา สุภาพ, 2522 : 52-53) หลักการสำคัญของระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม มีอยู่ 3 ประการ คือ

1. การมีส่วนร่วมจากประชาชน (Public Participation) โดยประชาชนทุกคนจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง ซึ่งประชาชนจะเข้าสู่ขั้นตอนของระบบการเมืองด้วยตัวเองตั้งแต่ขั้นตอนของการรับฟังประเด็นปัญหา การวิเคราะห์ประเด็นปัญหา การอภิปรายโต้เถียง การตัดสินใจทางการเมือง การลงคะแนนเสียง การนำนโยบายหรือข้อปฏิบัติไปใช้ในเชิงรูปธรรม และการตรวจสอบประเมินผล เป็นต้น

2. การยึดถือเสียงส่วนใหญ่ (majority rule) การตัดสินใจทางการเมืองของระบอบประชาธิปไตยทางตรงจะยึดถือเสียงข้างมากของประชาชนทั้งในกระบวนการนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ

3. ความเท่าเทียมกันทางการเมือง (political equality) ในการตัดสินใจใด ๆ ทางการเมืองของระบอบประชาธิปไตยจะถือว่าประชาชนทุกคนมีสิทธิทางการเมืองเท่าเทียมกัน คือทุกคนมี 1 สิทธิ 1 เสียงเท่าเทียมกันที่จะเลือกโดยอิสระ และไม่มีองค์กรหรือบุคคลใด ๆ ที่จะมีอิทธิพลต่อการกำหนดจิตใจของแต่ละบุคคลได้ (ณัชชาภัทร อุ่นตรงจิตร, 2563 : 195-196)

สรุปได้ว่า คำว่า “ประชาธิปไตย” มาจากคำว่า “ประชา” และ “อธิปไตย” เมื่อรวมกันแล้วหมายถึง อำนาจของประชาชน เป็นอำนาจของคนหมู่มาก ดังคำกล่าวที่ว่า การปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน ปกครองแบบประชาธิปไตยนั้นจำเป็นจะต้องมีรัฐธรรมนูญใช้เป็นหลักในการปกครองประเทศ เพราะรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายหลักหรือเป็นกติกาที่กำหนดหลักการและแนวทางของรัฐที่จะปกครองประชาชน

หลักอิทธิบาท 4

อิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่ไม่เคยล้าสมัย หรือหลักธรรมอันเป็นหลักแห่งความสำเร็จ หรือทางแห่งความสำเร็จ 4 ประการ ที่ในปัจจุบันแม้เราจะหลงลืมกันไปบ้างว่าคืออะไร แต่ถ้าหากได้ย้อนรำลึกกันบ้างว่ามีอะไร และคืออะไร จะเห็นได้ว่าหลักธรรมอายุ 2 พันกว่าปีนี้ ไม่มีคราวใดที่จะเรียกว่าล้าสมัยฉันทะ เพราะเหตุว่าทรงรักสิ่งที่ทรงทำ จึงได้ทำสิ่งที่ทำอยู่ในขณะนี้ วิริยะ คือ ความพากเพียรไม่ย่อท้อจิตตะ คือ ความเอาพระทัยจดจ่อในสิ่งที่ทรงทำ เพราะฉะนั้นท่านจึงทำได้ วิมังสา ทำงานแล้วไม่ทิ้ง คอยตรวจสอบ ทบทวน ไตร่ตรอง พิจารณา (ที.ม. (ไทย) 10/287/292) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ฉันทะ แปลว่า ความพอใจ ได้แก่ ความมีใจรักใคร่สิ่งที่ทำ และพอใจใฝ่รักในจุดหมายของสิ่งที่ทำนั้น อยากทำสิ่งนั้นๆ ให้สำเร็จ อยากให้งานนั้นหรือสิ่งนั้นบรรลุ พุดง่าย ๆ ว่ารักงานและรักจุดหมายของงาน พุดให้ลงลึกในทางธรรมว่า ความรัก ความใฝ่ใจปรารถนาต่อภาวะดีงามเต็มเปี่ยมสมบูรณ์ของสิ่งนั้นๆ ของงานนั้น อยากทำให้สำเร็จผลตามจุดหมายที่ดีงามนั้น เมื่อเห็นสิ่งนั้นหรืองานนั้นกำลังเดินหน้าไปสู่จุดหมายก็เกิดปิติเป็นความเอิบอิ่มใจ ครั้นสิ่งหรืองานที่ทำนั้นบรรลุจุดหมายก็รับสมณัสเป็นความฉ่ำ

ชื่นใจที่พร้อมด้วยความรู้สึกโปร่งโล่งผ่องใสเบิกบานแผ่ออกไปเป็นอิสระไร้ขอบเขตถ้าสามารถปลุกเร้าฉันทะให้เกิดอย่างแรงกล้า เกิดความรักในคุณค่าความดีงาม ความสมบูรณ์ของสิ่งนั้นหรือจุดมุ่งหมายนั้นอย่างเต็มที่แล้ว คนก็จะทุ่มเทชีวิตและจิตใจอุทิศให้แก่สิ่งนั้นเมื่อรักแท้ก็มอบใจให้อาจถึงขนาดยอมสละชีวิตเพื่อสิ่งนั้นได้ เมื่อมีฉันทะนำแล้วก็ต้องการทำสิ่งนั้นให้ดีที่สุดให้สำเร็จผลอย่างดีที่สุดของสิ่งนั้นของงานนั้นไม่หวั่นพะวงกับสิ่งล่อเร้าหรือผลตอบแทนทั้งหลายจิตใจก็มุ่งมั่นแน่วแน่นคงในการดำเนินสู่จุดหมายเดินเรียบสม่ำเสมอ ไม่ชาน ไม่ส่าย ฉันทะสมาธิจึงเกิดขึ้นโดยนัยนี้ และพร้อมกับปธานสังขาร คือ ความเพียรสร้างสรรค์ก็ย่อมเกิดควบคู่มาด้วย

2. วิริยะ แปลว่า ความอาจหาญ แก่กล้า บากบั่น ก้าวไปใจสู้ ไม่ย่อท้อไม่หวั่นกลัวต่ออุปสรรคและความยากลำบาก เมื่อคนรู้ว่าสิ่งใดมีคุณค่าควรแก่การบรรลุถึง ถ้าวิริยะเกิดขึ้นแก่เขาแล้ว แม้ได้ยินว่าจุดหมายนั้นจะลุล่วงได้ยากนัก มีอุปสรรคมาก หรืออาจใช้เวลาเท่านั้นปีเท่านั้นเดือนเขาก็ไม่ท้อถอย กลับเห็นเป็นสิ่งท้าทายที่เขาจะเอาชนะให้ได้ทำให้สำเร็จ คนที่มีความเพียร เท่ากับมีแรงหนุนเวลาทำงานหรือปฏิบัติธรรมก็ตาม จิตใจจะแน่วแน่นคง พุ่งตรงต่อจุดหมาย สมาธิก็เกิดขึ้นได้ เรียกว่าเป็นวิริยะสมาธิ พร้อมทั้งมีปธานสังขาร คือ ความเพียรสร้างสรรค์เข้าประกอบคู่ไปด้วยกัน

3. จิตตะ แปลว่า ความคิดจดจ่อ หรือเอาใจฝักใฝ่ ได้แก่ ความมีจิตผูกพัน จดจ่อเฝ้าคิดเรื่องนั้นใจอยู่กับงานนั้นไม่ปล่อยไม่ห่างไปไหน ถ้าจิตตะเป็นไปอย่างแรงกล้าในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรืองานอย่างใดอย่างหนึ่ง คนผู้นั้นจะไม่สนใจไม่รับรู้เรื่องอื่นๆ ใครพูดอะไรเรื่องอื่นๆ ไม่สนใจ แต่ถ้าพูดเรื่องงานนั้นจะสนใจเป็นพิเศษทันที บางทีจัดทำเรื่องนั้น งานนั้น ชลุกร่วนอยู่ได้ทั้งวันทั้งคืนไม่เอาใจใส่ร่างกายการแต่งเนื้อแต่งตัว อะไรเกิดขึ้นก็ไม่สนใจ เรื่องอื่นเกิดขึ้นใกล้ๆ บางทีก็ทำไม่รู้จนลืมวันลืมคืน ลืมกินลืมนอนความมีใจฝักใฝ่เช่นนี้ย่อมทำให้สมาธิเกิดขึ้น จิตจะแน่วแน่นแนบสนิทในกิจที่ทำมีกำลังมากเฉพาะสำหรับกิจนั้น เรียกว่า เป็นจิตตะสมาธิ พร้อมกันนั้นก็เกิดปธานสังขาร คือ ความเพียรสร้างสรรค์ร่วมสนับสนุนไปด้วย

4. วิมังสา แปลว่า ความสอบสวนไตร่ตรอง ได้แก่ การใช้ปัญญาพิจารณาหมั่นใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนเกินเลยบกพร่องหรือขัดข้อง เป็นต้น ในกิจที่ทำรู้จักทดลองและคิดค้นหาทางแก้ไขปรับปรุงข้อนี้เป็นการใช้ปัญญาชักนำสมาธิ ซึ่งจะเห็นได้ไม่ยาก คนมีวิมังสาเป็นพวกชอบคิดค้นหาเหตุผล ชอบสอบสวนทดลอง เมื่อทำอะไรก็คิดพิจารณาทดสอบไปเช่นคิดว่าผลนี้เกิดจากสาเหตุอะไร ทำไมจึงเป็นอย่างนี้ ผลคราวนี้เกิดจากปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบเหล่านี้ทั้งนั้น ลองเปลี่ยนองค์ประกอบนั้นแล้วไม่เกิดผลอย่างที่เคยคาดหมาย เป็นเพราะอะไร จะแก้ไขที่จุดไหน ฯลฯ เป็นเหตุให้จิตแน่วแน่นแล่นดังไปกับเรื่องที่พิจารณา ไม่ฟุ้งชาน ไม่วอกแวก และมีกำลัง เรียกว่าวิมังสาสมาธิ ซึ่งจะมีปธานสังขาร คือ ความเพียรสร้างสรรค์เช่นเดียวกับสมาธิข้ออื่นๆ (พระธรรมปิฎก

(ป.อ. ปยุตฺโต), 2542 : 842-844)

สรุปได้ว่า อิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่ไม่เคยล้าสมัย หรือหลักธรรมอันเป็นหลักแห่งความสำเร็จหรือทางแห่งความสำเร็จ 4 ประการ เป็นหลักธรรมที่ทำให้ทุกสิ่งสำเร็จลุล่วงไปได้อย่างมีความสุขและ

ประสบผลสำเร็จ การที่คนเรามีความพึงพอใจในการทำงานหรือสิ่งที่ทำ ความขยันหมั่นเพียร เอาใจใส่กับทุกสิ่งที่ทำ การนั้นๆ ย่อมผ่านไปได้ด้วยดีและคนที่ทำการนั้นๆ ย่อมมีความสุข องค์ประกอบของอิทธิบาท 4 หมายถึง คุณธรรมที่นำไปสู่การทำให้สำเร็จตามที่ตั้งใจไว้โดยการทำสิ่งใดๆ หากเชื่อมโยงและยึดเหนี่ยวนั้นย่อมทำสำเร็จได้ตามที่ใจปรารถนา

บทสรุป

ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศหรืออำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข คำว่า “ประชาธิปไตย” ซึ่งแปลว่า “ประชาชนเป็นใหญ่” คือ การที่ประชาชนมีอำนาจอธิปไตยหรือมีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ ในการปกครองบริหารประเทศโดยผ่านกระบวนการเลือกตั้งเพื่อเลือกตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่แทนตนให้ทำการปกครองในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ตามกติกาที่กำหนดไว้ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 การปกครองในระบอบประชาธิปไตยสิ่งสำคัญก็คือ “ประชาชน” และ ความสมบูรณ์แบบของระบอบประชาธิปไตยก็คือ การที่ประชาชนสามารถเข้ามามีสิทธิมีเสียงในการปกครอง แต่เนื่องจากความจำกัดหลายๆ ด้าน เช่น การมีจำนวนประชากรมากเกินไปจนจะเข้ามาดำเนินกิจกรรมทางการเมืองได้โดยตรง ประชาชนจึงเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการเลือกตัวแทนทั้งฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร ดังนั้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจึงถือเป็นบทบาทสำคัญโดยเฉพาะการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย

วัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยสรุปมีอยู่ 3 ประการ คือ 1) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบ คือ ประชาชนเข้าใจในระบบการเมืองของไทย ประชาชนคิดว่าการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองเป็นเรื่องที่ไม่มีประโยชน์ และประชาชนคิดว่าการเมืองไทยมีแต่ความวุ่นวาย การติดตามข่าวสารเป็นการเสียเวลา ดังนั้นประชาชนโดยส่วนใหญ่จึงคิดว่าการเมืองไทยมีแต่ความวุ่นวาย การติดตามข่าวสารเป็นการเสียเวลา การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองเป็นเรื่องที่ไม่มีประโยชน์ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นเรื่องของผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจ ความรู้ความเข้าใจในระบบการเมืองเป็นเรื่องที่ไกลตัว 2) วัฒนธรรมทางการเมืองด้านแบบไพร่ฟ้า คือ ประชาชนเข้าใจในระบบวัฒนธรรมการเมืองของไทย ประชาชนมีสิทธิในทางการเมืองแต่ไม่อยากจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง และประชาชนมีสิทธิในทางการเมืองแต่ตัวเองเพียงลำพังไม่สามารถเปลี่ยนแปลงการเมืองได้ ดังนั้นประชาชนโดยส่วนใหญ่จึงคิดว่าตนเองมีความเข้าใจระบบการเมืองของไทย รู้ว่าตนเองมีสิทธิในทางการเมืองแต่ไม่อยากจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง รู้ว่าตนเองมีสิทธิในทางการเมืองแต่ลำพังตนเองไม่สามารถเปลี่ยนแปลงการเมืองได้ เชื่อฟังกฎหมายถึงแม้รู้ดีกว่ากฎหมายนั้นไม่เป็นธรรม 3) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม คือ ประชาชนมีความรู้ความสามารถในการควบคุมทางการเมืองได้ ประชาชนมีส่วนร่วมในระบบการเมืองของไทย และประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขและยกระดับวัฒนธรรมของนักการเมืองไทย ดังนั้นประชาชนโดยส่วนใหญ่คิดว่าตนเองมีความรู้ความเข้าใจใน

ระบบการเมืองไทย คิดว่าตนเองมีสิทธิ์มีเสียง และเสียงของตนเองนั้นมีความสำคัญในทางการเมือง คิดว่าตนเองมีความสามารถในการควบคุมทางการเมืองได้ คิดว่าตนเองมีความสามารถเข้าไปตรวจสอบได้

บรรณานุกรม

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- กมล สมวิเชียร. (2514). วัฒนธรรมการเมืองไทยกับการพัฒนาการเมือง. ในวรรณไวทยากร: รัฐศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- จรรยา สุภาพ. (2522). หลักรัฐศาสตร์. ฉบับปรับปรุงแก้ไขใหม่ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วัฒนาพานิช.
- จิรพันธุ์ วิสูตรศักดิ์. (2547). “การดำเนินงานตามบทบาทขององค์การบริการส่วนตำบลหนองสาหร่าย อำเภอปากช่องจังหวัดนครราชสีมาในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในท้องถิ่น”. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาสารคาม.
- ณัชชาภัทร อุ่นตรงจิตร. (2563). รัฐศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิมิต ไชยรัตน์. (2551). “การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลบางคูรัด อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี”. สารนิพนธ์ ศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พจนานุกรมพจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ 2556. (2556). พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. 2556. พิมพ์ครั้งที่ 32. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช.
- “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560”. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก. 6 เมษายน.
- คันสนีย์ ตันติวิท. (2550). “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-Tourism) กรณีศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนเกาะล้านต่อท้องถิ่น”. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 กันยายน-ธันวาคม.
- อภิญา พรณศรี. (2561). ความรู้เบื้องต้นทางรัฐศาสตร์. มหาสารคาม : เดอะปริ้นท์.
- Gabriel A. Almond and Sidney Verba. (1965). The Civic Political Attitudes and Democracy in Five Nations. Boston: Little Brown.